

eul_wid: prs-aa

Φοίβαμμον ὁ Σοφιστής · Phoebammon the Sophist

On Figures

Περὶ Σχημάτων

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Ῥητορικὴ Oratory

Format: Λόγος Oration

τ 1 ΦΟΙΒΑΜΜΩΝΟΣ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΡΗΤΟΡΙΚΩΝ. Τέσσαρα ζητητέον περὶ αὐτῶν,
πρῶτον μὲν εἰς τί χρήσιμά εἰσιν, δεύτερον δὲ πόθεν εἴρηνται, τρίτον εἰ φύσει εἰσὶν ἢ τέχνη καὶ
θέσει, τέταρτον εἰ ἀπλοῦν εἰσιν πρᾶγμα καὶ περὶ ἓν ἢ διάφορον, καὶ περὶ διαφοράς.

1 1 χρήσιμά ἐστι πρὸς τὸ μὴ διαφθεῖραι τὰ τῶν ἀρχαίων, καὶ ἵνα μὴ ἀμαρτάνωμεν μονόσχημον καὶ
προσκορῇ τὸν λόγον προφέροντες, τὸ γὰρ αἰεὶ ὁμοίως ἔχον ἐμποιεῖ κόρον, ἐπειδὴ καὶ χρῆμα
ἡδὺ καθέστηκε τοῖς ἀνθρώποις ἢ μεταβολή, ὁ δὲ κόρος ἀηδῖαν ἐργάζεται· τὸ δὲ ἐξαλλάττον καὶ
ξενίζον ἡδύτερόν ἐστι τοῦ μονοσχήμου καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. καὶ ὅτι πιθανώτεροι διὰ τῶν
σχημάτων φαίνονται οἱ λόγοι. εἴρηται δὲ σχῆμα διὰ τὸ μετασχηματίζεσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν
ὀρχουμένων ἀνθρώπων ἢ ὡς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ τοῦ πλαττομένου καὶ μετασχηματιζομένου εἰς
εἰκόνα ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς ἢ τινος τοιούτου. καὶ ὅτι οὐ φύσει ἐστὶν οὕτως, ἀλλὰ τέχνη
προσγίνεται. ὁρῶμεν γὰρ ἐν ἄλλοις τῶν σχημάτων τοὺς χαρακτήρας, τὸν μὲν τραχύτερον, τὸν
δὲ γλαφυρότερον, τὸν δὲ μέσον, πάντα δὲ ταῦτα τῇ ποικιλίᾳ τῶν σχημάτων γίνεται. ἔστι δὲ τὸ
σχῆμα οὐ μονοειδές· πῇ μὲν γὰρ γίνεται περὶ τὴν διάνοιαν, πῇ δὲ περὶ τὴν λέξιν. δεῖ οὖν λοιπὸν
παραθεῖσθαι δόξας ἀρχαίων. ἡ γὰρ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν, ὡς ἡ παροιμία λέγει,
διακριτέα. ὀρίζεται δὲ Ζώϊλος οὕτως, σχῆμά ἐστιν ἕτερον μὲν προσποιεῖσθαι, ἕτερον δὲ λέγειν.
τρία ἀμαρτάνει ὅτι οὐ περιλαμβάνει περὶ πάντων τῶν σχημάτων. τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ τοῦ εὐθέος
καὶ ἀπλοῦ σχηματίζεται, ὡς ὅτε ἀποφαινόμεθα τι ἢ διαποροῦμέν τι καθ' ἑαυτοὺς ἢ ἀποστροφῇ
χρώμεθα ἄνευ προσποιήσεως. Καϊκίλιος δὲ ὁ Καλακτίτης ὠρίσατο οὕτω, σχῆμά ἐστι τροπὴ εἰς
τὸ μὴ κατὰ φύσιν τῆς διανοίας καὶ λέξεως. τὸ οὖν μὴ κατὰ φύσιν οὐ καλόν, τὸ δὲ [μὴ καλόν]
τροπὴ ἐστὶν ἐπὶ τὸ χεῖρον. Ἀθηναῖος δὲ ὁ Ναυκρατίτης καὶ Ἀπολλώνιος ὁ ἐπικληθεὶς Μόλων
ὠρίσαντο οὕτω, σχῆμά ἐστι μεταβολὴ εἰς ἡδονὴν ἐξάγουσα τὴν ἀκοήν. οὐ πάντοτε δὲ
μεταβάλλεται· καὶ γὰρ καὶ ἡθικεύεται καὶ ἐμφαντικώτερον ποιεῖ τὸν λόγον. ὁ δὲ τέλειος αὐτοῦ
ὅρος οὕτω, σχῆμά ἐστιν ἐξάλλαξις κατὰ διάνοιαν ἢ λέξιν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἄνευ τρόπου
γινομένη. ἐπὶ τὸ κρεῖττον εἴρηται διὰ τὸν σολοικισμόν· καὶ γὰρ ὁ σολοικισμὸς τροπὴ ἐστὶ καὶ
ἐξάλλαξις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον. ἄνευ δὲ τρόπου εἴρηται, ἐπειδὴ καὶ ὁ τρόπος καὶ ἡ τροπικὴ λέξις
ἐξάλλαξις ἐστὶν ἐκ τῆς κυρίως λεγομένης, ἄνευ μέντοι σχήματος, ὡς παρὰ τῷ Δημοσθένει τὸ
ὑποσκελίζειν ἀντὶ τοῦ ἀνατρέπειν, καὶ τὸ σπερμολόγος ἀντὶ τοῦ εὐτελῆς, καὶ εὐπροσώπους
λόγους ἀντὶ τοῦ πιθανοῦς, καὶ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει τοῦ βίου τὴν ὁδὸν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Ὅτι
τὸ σύστημα τῶν κατὰ διάνοιαν σχημάτων ἀκίνητόν ἐστιν ὑπὸ φράσεως ὡς [δ'] ἂν γάρ τις

σηματίση τὴν φράσιν, ἡ αὐτὴ φυλάσσεται διάνοια, οἷον περὶ ἀποδημοῦντος ἐρωτῶ, μὴ ἐλθεῖν αὐτὸν ὑποπτεύων διαφόρως ἐρωτῶ, ὁ δεῖνα ἄρα ἔρχεται; πεισθήσεται; θαρσήσεται ἐλθεῖν; σκυλῆναι ἀνέξεται; διὰ πάντων δὲ τούτων ἡ διάνοια ἡγουν ὁ σκοπὸς τῆς ἐρωτήσεως σώζεται.

[45]

1 1 (50) ταῦτα δὲ τὰ περὶ τὴν διάνοιαν σχήματα εἰς δύο διαιρεῖται· τὰ μὲν γὰρ τοῦ προσώπου εἰσὶ, τὰ δὲ τοῦ λόγου. ὀκτωκαίδεκα δὲ ὄντων τρία εἰσὶν τοῦ προσώπου μόνου, ἀποστροφή, ἐρώτησις, πεῦσις. ἀποστροφή μὲν ἐστίν, ἡνίκα πρὸς τοὺς κριτὰς ἢ τὸν ἀντιλέγοντα τὸν λόγον τρέψομεν. ἐρώτησις δὲ καὶ πεῦσις ταύτῃ διαφέρουσιν, τῷ τὴν μὲν ἐρώτησιν δι' ὀλίγων ἐπιδέχεσθαι τὴν ἀπόκρισιν, οἷον οὐχ ὁ τρόφιμός σου πρὸς θεῶν Ὀνήσιμε; πρὸς ἃ σύντομος ἡ ἀποκρίσις τὸ πάνυ μὲν οὖν· τὴν δὲ πεῦσιν διὰ πλειόνων ἐπιδέχεσθαι τὴν ἀπόκρισιν, οἷον τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πρὸς ἣν ὁ Γλαῦκος ἄνωθεν ἠναγκάσθη γενεαλογῆσαι. ἰστέον ὅτι ὀκτωκαίδεκα ὄντων τῶν τῆς διανοίας σχημάτων κς' ἐστὶ τὰ τῆς λέξεως. δεόν εἰδέναι ὅτι πάντα τὰ σχήματα κατὰ δ' γίνονται τρόπους ἥτοι αἰτίας, κατὰ ἔνδειαν, κατὰ πλεονασμόν, κατὰ μετάθεσιν, κατὰ ἐναλλαγὴν. ἀρχώμεθα τοίνυν τῶν ἀπὸ τῆς λέξεως σχημάτων. τῆς τοίνυν ἐνδείας εἶδη εἰσὶν τρία, ἀσύνδετον, ἀπὸ κοινοῦ, ἔλλειψις· τοῦ δὲ πλεονασμοῦ εἶδη ἰα', ταυτολογία, δίπλωσις, ἐπαναφορά, ἐπανάδοσις, ἐπανάληψις, περίφρασις, ἐπίφρασις, παρονομασία, ἐπεξήγησις, ἐπιμονή, ἐπίτασις· τῆς δὲ μεταθέσεως εἶδη εἰσὶ δ', ὑπερβατόν, ἀναστροφή, πρόληψις αἰτίας, προεπίζευξις· τῆς δὲ ἐναλλαγῆς εἶδη εἰσὶν ὀκτώ, ἑτερογενές, ἑτεράριθμον, ἑτερόπτωτον, ἑτεροσηματίστον, ἑτερόχρονον, ἑτεροπρόσωπον, ἀποστροφή προσώπου, ἀντιστροφή. τί δὲ τούτων ἕκαστον, ἐφεξῆς μετὰ παραδειγμάτων λεκτέον. ΠΕΡΙ ΕΝΔΕΙΑΣ. [80]

1 2 (τ) Ἀσύνδετόν ἐστι φράσις, ἐν ἣ παραλείπονται οἱ συνδέοντες σύνδεσμοι, ὡς εἴ τις εἴποι περὶ τίνος, εὖρον αὐτόν, ἐλάλησα, ἔπεισα. Ἀπὸ κοινοῦ δὲ ἐστὶ λέξις ἅπαξ μὲν λεγομένη, πολλάκις δὲ νοουμένη καὶ συντασσομένη, ὡς ἵνα τις εἴπῃ, ἀπελθὼν ἦτησα τοὺς ἄνδρας, μάλιστα δὲ τόνδε καὶ τόνδε. ἀπὸ κοινοῦ γὰρ συντάσσεται ἐνταῦθα τὸ ἦτησα. Ἐλλειψις δὲ ἐστὶ παράλειψις λέξεως νοουμένης ἐκ τῆς συμφράσεως, ὡς ἵνα εἴπωμεν, αὐτὸς κύριος τοῦ πράγματος, αὐτὸς ὁ πείθων τοὺς ἄλλους, αὐτὸς ὁ κελεύων· παραλέλειπται γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἐστὶ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΕΟΝΑΣΜΟΥ. [10]

1 3 (τ) Ταυτολογία λέξεων ἐστὶ ταὐτὸ σημαίνουσῶν παράλληλος θέσις, ὡς εἰ λέγοιμεν, ὅξεῖς εἰσι καὶ ταχεῖς, ἡ μελληταὶ καὶ βραδεῖς. Ἀναδίπλωσις δὲ ἐστὶ λέξεως ἢ λέξεων δις ἢ πολλάκις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος προφορά· γίνεται δὲ καὶ διχῇ ἢ παράλληλος, ὡς ἵνα εἴπωμεν, ὁ δεῖνα ὁ δεῖνα οὐχ ὑπήκουσεν, ὁ ποιεῖ τὴν ἐπίζευξιν ἢ μεθ' ἐτέρων ἢ μεταξὺ τεθέντων τινῶν, ὡς ἵνα εἴπωμεν, ὁ δεῖνα ὁ ἐκεῖ τρέχων, καὶ πάλιν ἐπενέγκωμεν, ὁ δεῖνα. Ἐπαναφορά δὲ ἐστίν, ἢ καὶ ἀναφορά, πλειόνων στίχων ἢ κώλων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τοῦ λόγου μερῶν ἀρχή, ὡς ἵνα εἴπωμεν, ἐγὼ διώκησα τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐγὼ ἔστησα τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ἐπανάδοσις δὲ ἐστὶ δύο προτεθέντων ἀδιαστόλως ὀνομάτων ἢ καὶ προσώπων διάκρισις εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο, ὡς ἵνα τις εἴπῃ, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εὐρέθησαν, ὁ δεῖνα μὲν τότε ποιῶν, ὁ δεῖνα δὲ τότε. Ἐπανάληψις δὲ ἐστὶν ἀνάμνησις προειρημένου τινὸς μεταξυλογίας ἐμβεβλημένης, ὡς ἵνα εἴπω, ὁ δεῖνα στρατηγὸς ἠῦξεν τὰ πράγματα, εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ εἰπῶν, πῶς ἠῦξεν, ἐπαναμνήσω πάλιν· αὐξήσαντος οὖν τούτου τὰ πράγματα τότε γέγονε. Περίφρασις ἐστὶν ἐρμηνεία διὰ πλειόνων τοῦ διὰ μιᾶς λέξεως σημαινομένου, ὡς ἵνα εἴπω ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν ὑπάρχων ἀντὶ τοῦ οἱ ὑπαρχοι. Επίφρασις δὲ ἐστὶ λόγος τινὶ ἢ τισὶν ἐξαιρέτως ἐπιφωνούμενος, ὁ διχῇ γίνεται. προτασσομένου γὰρ τοῦ ὀνόματος κατ' ἐξοχὴν λέγεται, ὡς ἵνα εἴπω, ὁ δεῖνα ὁ σχολαστικὸς ἦλθε καὶ ὁλος ὁ φόρος· ὑποτασσομένου δὲ ἰδίως ἐπίφρασις, οἷον ὁλος ὁ φόρος ἦλθε καὶ ὁ δεῖνα ὁ σχολαστικὸς. Παρονομασία δὲ ἐστὶ παραποίησις ὀνόματος πρὸς παραπλήσιον ἐγγὺς κείμενον, ὡς εἰ λέγοιμεν, Στρατήγιος στρατηγὸς ἠρέθη· ἡγουν θέσις τῆς αὐτῆς λέξεως ἐπ' ἄλλου καὶ

ἄλλου σημαινομένου κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ νοῦ, ὃ πλοκῆς ἴδιον, ὡς ἵνα εἰπωμεν, ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστι, τὸ μὲν τῇ φύσει διδόντες, τὸ δὲ τῷ τρόπῳ. Ἐπεξηγήσεις δέ ἐστιν ἀσαφοῦς λέξεως ἢ λόγου σαφηνισμός. λέξεως μὲν ὡς εἰ λέγων τις ἀκινάκης σαφηνίσει λέγων Περσικὸν εἶναι ξίφος τοιόνδε καὶ τοιόνδε· λόγου δὲ ὡς εἰ λέγοιμεν, ὁ οἶκος ὅδε βεβαίως οὐκ οἰκεῖται, καὶ σαφηνίζοντες αὐτὸ εἴποιομεν, οἱ μένοντες ἐκεῖ ταχὺ μετέρχονται. Ἐπιμονὴ δέ ἐστι προφορὰ πλειόνων λέξεων ἐπίσης τὸ αὐτὸ σημαινουσῶν, ἢ καὶ λόγων. λέξεων μὲν ὡς εἰ λέγοιμεν, ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐρρύσατο ἀπὸ συμπλοκῆς, ἀπὸ μάχης, ἀπὸ τραυμάτων, ἀπὸ αἱμάτων· λόγου δὲ ὡς ἵνα εἴπω, ὁ τὰ ἐμὰ λαμβάνων, ὁ διαβάλλων με πρὸς τοὺς φίλους, ὁ ἐπιβουλεύων μοι πανταχοῦ τι ποιεῖ, ὡς δῆλον ὅτι μισεῖ με. ^[45]

1 3 (50) Ἐπίτασις δέ ἐστιν ἐπιμονῆς μὲν εἶδος, οὐκ ἐπίσης δὲ δηλοῦν τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐξαλλαγὴν ἔχον ἐπὶ τὸ μεῖζον, ὡς ἵνα εἴπω περὶ εὐσωματοῦντος διαλεγόμενος καὶ μεγάλου, ὅτι κίων ἐστὶ τῷ μεγέθει, ὅτι ὄρος ἐστίν. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΘΕΣΕΩΣ.

1 4 (τ) Ὑπερβατὸν δέ ἐστι λέξις ἢ φράσις ἀνὰ μέσον ἔχουσα τι τῶν ἐξῆς νοουμένων. ἐν τρισὶ δὲ τοῦτο θεωρεῖται, ἢ ἐν λέξει, ὃ διχῶς γίγνεται, ἢ ἐν λόγῳ, ἢ ἐν πράγματι· ἐν λέξει μὲν, ἡνίκα διαιρεῖται μία λέξις εἰς τὰ μέρη αὐτῆς, καὶ τὸ μὲν τῶν μερῶν τίθεται πρῶτον, εἶτα ἄλλο τι ἐν τῷ μεταξὺ διαλαμβάνεται, καὶ οὕτω τὸ ἕτερον μέρος τῆς λέξεως, ὡς ἵνα θέλων εἰπεῖν, ὅτι κατέφαγε ταῦρον, εἴπω ὅτι κατὰ ταῦρον ἔφαγεν. ἢ ὁλοκλήρου λέξεως ὑπερβιβαζομένης, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος, ὡς ἵνα λέγῃ τις, ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐτύπησεν ἐταῖρόν μου. ἐν λόγῳ δέ, ὡς ἵνα εἰπωμεν, ἐξεβόησεν καὶ τὸ θέατρον ἤχησεν ἐπαινοῦντες τὸν ἄρχοντα. ἐν πράγματι δέ, οἷον ἡ θρέψασά με καὶ γεννησαμένη. Ἀναστροφή δέ ἐστι λέξεως θέσις ἐν δευτέρᾳ τάξει μηδενὸς ἀντιπίπτοντος, δέον αὐτὴν προηγεῖσθαι, οἷον ὁ δεῖνα ἤλθεν ἐμοῦ μετὰ. Πρόληψις δὲ αἰτίας ἐστὶ παρεμβολὴ τῆς προφάσεως ὧν ἐροῦμεν, ἐν μέσῳ τῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου, καὶ αὐτῶν, οἷον ἐταῖρε πάντα ἔχεις, σῖτον, οἶνον, ἔλαιον. μὴ κλέψῃς, μὴ καταγνώσῃς. Προεπίζευξις δὲ διαστολὴ δύο προσώπων ἐν παραβολῇ μέσου τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου δυϊκῶς ἢ πληθυντικῶς ὑπὲρ ἀμφοτέρων εἰρημένου, πρὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐνὸς αὐτῶν, ὡς ἵνα λέγωμεν, ὁ δεῖνα τότε ἐποίησαν καὶ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα [ἢ ὁ δεῖνα] γενναῖοι εἰσι καὶ ὁ δεῖνα ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ. ^[25]

1 5 (τ) Ἐτερογενὲς δέ ἐστι μετάβασις εἰς γένος ἀπὸ γένους, ἥς ἡ ἀναφορὰ ἢ ἐπὶ τὸ συνώνυμόν ἐστιν, ἢ ἐπὶ τὸ νοούμενον, ὡς ἵνα εἴπω, τὰ παρὰ θάλασσαν φοβερά ἐστιν ἐρημίαι οὔσαι. Ἐτεράριθμον δὲ εἰς ἀριθμὸν ἀπὸ ἀριθμοῦ μετάβασις πρὸς ὁμώνυμον, ἢ πρὸς σημαινόμενον ἀναγομένη, ὡς ἵνα εἴπω, τὰ παιδία παίζει καὶ πίπτουσιν. Ἐτερόπτωτον δέ ἐστιν μετάβασις εἰς πτώσιν ἀπὸ πτώσεως, ἢ προτιθεμένης μὲν, ὀφειλούσης δὲ τῷ λόγῳ συνταχθῆναι, ἢ λέξεως μιᾶς θέσις πρὸς διαφόρους πτώσεις συντασσομένης, οἷον τόνδε τὸν ἐλλόγιμον γινώσκεις, οἷον ἐποίησε τότε. ἢ θέλων εἰπεῖν ὁ δεῖνα υἱός μου ἐστὶ, λέγω υἱός μοι ἐστὶν, ἢ ὁ δεῖνα ἄρχει τῆς πόλεως. ἄρχει τῇ πόλει. Ἐτεροσχημάτιστον δέ ἐστιν ἐναλλαγὴ ρήματος εἰς μετοχήν, ἢ καθ' ἑαυτὸ ἢ μετὰ συνδέσμου, ἢ καὶ ρήματος ἀπὸ ἐγκλίσεως εἰς ἔγκλιν, ὡς ἵνα ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἔτρεχεν ὅδε, τότε ἐγένετο, εἴπω, τρέχοντος ὅδε τότε ἐγένετο. Ἐτερόχρονον δὲ μετάβασις ἀπὸ χρονικοῦ ρήματος εἰς χρόνον ἄλλον, ὡς ἵνα εἴπω ἀντὶ τοῦ [τῶν] εὐρήσω σκοπὸν [εὐρῶν ἢ] εὖρον. Ἐτεροπρόσωπον δέ ἐστιν ὑποβολὴ προσώπου τοῦ λέγοντος, ὡς ὅταν ὁκνῶν εἰπεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ, ὡς ἀπὸ ἐτέρου προσώπου λέγω, οἶονεῖ εἰ Ἀλεξανδρεῦσιν ἐπιπλήττων ὑπὲρ ἀταξίας εἴπω, Θηβαίους εὐρῶν ἀτακτοῦντας τότε καὶ τότε εἶπον. Ἀποστροφή δὲ προσώπου ἐστὶ μετάβασις λόγου πρὸς πρόσωπον, ᾧ πρότερον οὐ διαλεγόμεθα, ὡς ἵνα δικαζόμενος καὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα λέγων τὸ πρᾶγμα στραφῶ πρὸς τὸν ἀντίδικον καὶ ἐρωτήσω, οὐκ ἀληθῇ ταῦτα ἃ λέγω; Ἀντιστροφή δέ ἐστι χαρακτήρων ἀντίδοσις τῶν συντεταγμένων ἀλλήλαις ἐν τῷ λόγῳ λέξεων, ὡς ἵνα εἴπω, ἡχῶν ἔπεσα ἀντὶ τοῦ πεσῶν ἤχησα. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΙΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ. ^[35]

2 1 (τ)

ΠΕΡΙ ΕΝΔΕΙΑΣ. Ἰστέον οὖν ὅτι τῶν τῆς διανοίας σχημάτων ἀποσιώπησις καὶ ἐπιτροχασμὸς τῆς ἐνδείας εἰσίν, καὶ ἔστιν ἀποσιώπησις ἔκλειψις παντελῆς τοῦ ἐκ τῆς ἀκολουθίας ὀφείλοντος ἐπενεχθῆναι, ὡς ἵνα τις εἰπὼν, εἰ ἐμπορεύσομαι, δεόν εἰπεῖν κινδυνεύσω πλέων θάλασσαν, τοῦτο μὴ εἶπῃ διὰ τὸ βλάσφημον, εἶπῃ δὲ οὕτως, εἰ ἐμπορεύσομαι, σιωπῶ τὸ λοιπόν.

Ἐπιτροχασμὸς δὲ ὀνομασία πραγμάτων κατὰ μόνην ἀπαρίθμησιν γινομένη, ἄνευ τῆς περὶ αὐτῶν διηγήσεως, ὡς ἵνα τις αἰτιώμενός τινα ὡς πολλὰ κακὰ πεποιηκότα ἀπαριθμήσῃται αὐτὰ λέγων, τότε καὶ τότε πέπρακταί σοι μὴ τὸ πῶς δὲ πέπρακται λέγων. ΠΕΡΙ ΠΛΕΟΝΑΣΜΟΥ. ^[10]

- 2 2 (τ) Πλεονασμῶν δὲ ἕξ ἐστὶ σχήματα, προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις, προκατάληψις, παράλειψις ἥτοι ὑποσιώπησις, διατύπωσις, ἐπιμονή. [προθεραπεία δὲ εἰσι λόγου τοῖς ἀκούουσι, καὶ ἡ μὲν προδιόρθωσις προτιθεμένη πρὸς τοὺς κριτὰς μόνους ἢ καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἐπιφερομένη δὲ ἢ ἐπιδιόρθωσις πρὸς δὲ τοὺς ἐναντίους προκατάληψις.] προδιόρθωσις δὲ ἐστίν, ὡς ἵνα διηγούμενός τινι ξένον πρᾶγμα προθεραπεύσω λέγων, ὅτι θαυμάσεις μὲν ἀκούων καὶ ἴσως ἀπιστήσεις, εἰ γέγονε τὸ πρᾶγμα, ὁ δεῖνα δὲ τότε ἐποίησεν. ἐπιδιόρθωσις δέ, ὡς ἵνα διαβαλὼν τινα παρὰ τινι ἴσως μὴ ἡδέως ἀκούοντι μετὰ τὴν διαβολὴν εἶπω, ὡς οὐκ ἂν ἐμνήσθην αὐτοῦ, εἰ μὴ πρῶτον ἔβλαψέ με. Προκατάληψις δέ, ὡς ἵνα περὶ τινος ἐγκαλούμενος ἐν δίκῃ εἶπω προκαταλαβὼν πρὸς ἑκάτερον, πρὸς τε τὸν ἀντίδικον καὶ τὸν κριτὴν, ὡς ἀδύνατον ἦν ἢ ἀπρεπὲς ἄλλο πρᾶχθῆναι πλὴν τοῦ πεπραγμένου. Παράλειψις δὲ ἥτοι ὑποσιώπησις ἐστὶ νόημα ἐν προσποιήσει σιωπῆς οὐδὲν ἦττον λεγόμενον, ὡς ἵνα ἐγκαλῶν τινι εἶπω, ὅτι σιγῶ τότε καταλέγων τὰ ἀδικήματα. Διατύπωσις δὲ ἐστὶν ἔκθεσις ἐνὸς πράγματος διὰ πλειόνων, ὡς ἵνα μαρτυρῶν ἑτέρῳ εἶπω περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐπιεικῆς, αἰδήμων, τοῖς πρεσβυτέροις πειθόμενος· διὰ γὰρ πασῶν τῶν λέξεων τούτων τὸ ἐπιεικὲς αὐτῷ προσεμαρτύρησα. Ἐπιμονὴ δὲ ἐστὶ πολλῶν ἐκφορὰ πραγμάτων, εἰς παράστασιν καὶ δήλωσιν ἐνός, ὡς ἵνα θέλων δεῖξαί τινα σπουδαῖον ἀπὸ διαφόρων πραγμάτων τοῦτο δηλώσω λέγων, ὅτι καὶ νυκτὸς οὔσης μὴ καρτερῶν ἐκτὸς εἶναι τῶν βιβλίων ἐγερθεὶς ἀνεγίνωσκε· σβεσθέντος δὲ τοῦ λύχνου οὐκ ὤκνει καὶ μακρὰν ὁδὸν βαδίζειν, ἵνα τοῦτον ἄψῃ· ἄδειπνος ἐκάθευδεν, ἵνα μὴ πολὺ ὑπνώσῃ· διὰ γὰρ τούτων πάντων οὐκέτι λόγων, ἀλλὰ πραγμάτων μόνον τὴν σπουδὴν αὐτοῦ ἐδήλωσα. δεῖ δὲ σημειώσασθαι ὅτι τούτων τῶν σχημάτων τῆς διανοίας τῶν κατὰ πλεονασμὸν οὐδὲ ἐν συνεπιπίπτει τοῖς ἀπὸ τῆς λέξεως, πλὴν τοῦ καλουμένου πλεονασμοῦ, ἥτοι ταυτολογίας, ὥσπερ καὶ κατὰ ἔνδειαν ἐνὶ μόνῳ εἶδει αὐτῆς συνέπεσεν, λέγω δὴ τῇ ἐλλείψει. ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΘΕΣΕΩΣ. ^[40]

- 2 3 (τ) Κατὰ μετάθεσιν πάλιν ἕξ ἐστὶ τὰ τῆς διανοίας σχήματα, ἐν οἷς μεθίστησιν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ βούλεται ποιεῖν ἐφ' ἑτερον πρόσωπον· καὶ ἔστι ταῦτα προσωποποιΐα, ἡθοποιΐα, μικτόν, ἐρώτησις, πεῦσις, ἀποποιήσις τούτων δὲ ἕκαστον, τυχὸν προσωποποιΐα καὶ ἡθοποιΐα καὶ μικτόν εἰσι λόγων, οὓς θέλοντες εἰπεῖν δι' ἑαυτῶν ὀκνοῦμεν καὶ μετατίθεμεν ἐπ' ἄλλο πρόσωπον ἢ ὑφεσθηκὸς ἢ μὴ ὑφεσθηκὸς ἢ γεγονὸς μὲν, οὐκέτι δὲ ὄν· καὶ εἰ μὲν μὴ ὑφεσθηκός, προσωποποιΐα ἐστίν, ὡς ἐπὶ τούτου ἵνα ἐγκαλῶν τινι μοιχείαν τυχὸν εἶπω· αὐτὸς δὲ καιρὸς, καθ' ὃν εὐρέθης ἐν τῷ τόπῳ, μαρτυρεῖ κατὰ σου. [προσωποποιήσας γὰρ τὸν καιρὸν τούτῳ τοὺς λόγους περιτίθημι οὓς ἠθέλον εἰπεῖν κατ' ἐκείνου.] ἡνίκα δὲ ὑφεσθηκὸς ὑποτίθεται πρόσωπον, ἡθοποιΐα, ὡς ἵνα εἶπω πρὸς αὐτόν, εἰ ἐθάρρεις σεαυτῷ, ὅτι οὐ τοῦτο ἔπραξας, ἐχρῆν σε τότε καὶ τότε λέγειν. Μικτόν δέ, ὡς ἵνα εἶπω πάλιν πρὸς τὸν αὐτόν, εἰ ἔζη νῦν ὁ πατήρ σου βλέπων σε μοιχὸν κρινόμενον ἄνθρωπος ἐπιεικῆς, ἤμελλε τότε καὶ τότε θρηνῶν εἰπεῖν. Ἡ δὲ ἡθοποιΐα διχῇ γίνεται πρὸς παρόντας καὶ ἀπόντας, ὥσπερ εἰ βουλόμενος ἐλέγχει τινὰς ῥαθυμοῦντας, ὡς πρὸς αὐτοὺς μὲν φανερώς μὴδὲν εἶπω, τὰ δὲ πρὸς ἄλλους εἰρημένα, ὡς ἐν διηγῇ εἰς μέσον θήσω, οἷον ὅτι οἱ ἀσεβήσαντες πανωλεθρίαν ὑπέμειναν ἅπαντες, [ὡς διηγούμενος αὐτοῖς πρὸς ἄλλους εἰρημένα ποιήσομαι τὸν λόγον, ὡς ὁ θεὸς ἀπόστολός φησι, μὴδὲ γογγύζετε, καθὼς τινες καὶ ἀπώλοντο.] ἢ ἐρώτησις δὲ καὶ ἡ πεῦσις κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν, ὡς ἵνα

ἐγκαλούμενος ὅτι κατέλιπον ἐν ἀνάγκῃ φίλον, εἶπω, ὅτι αἰρέσεώς μοι οὔσης, συγκινδυνεύσαι αὐτῷ, ἢ πείσαι αὐτὸν μὴ ποιῆσαι τόδε, ἢ ἀναχωρῆσαι, μὴ πειθομένου αὐτοῦ συμβουλευόντί μοι τί ἐχρῆν με ποιῆσαι; καὶ ταῦτα γὰρ μεταθέσεις λόγων εἰσὶν. Ἀποποίησης δέ ἐστιν ἄρνησις ὧν ὑπονοούμεθα, μὴ προσδεομένη πίστεως ὡς ἐγνωσμένης τῆς ἀληθείας, ὡς ἵνα λέγω, κρατήσαντος ἔθους τοὺς σχολαστικούς ἐξελθεῖν εἰς προάστεια, οὐκ ἂν ἐμοῦ τοῦ ἔθους κρατήσαντος ἐρωτηθεῖς οὐ μὴ προσδεθῶ ἐπαγαγεῖν ἀπόδειξιν, ὡς ἐγνωσμένου τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι παρεγενόμην. τούτων δὲ τῶν κατὰ μετάθεσιν ἔξ σχημάτων τὰ μὲν πρῶτα πέντε συνεμπίπτει τῷ ὑπερβατῷ, ἡ δὲ ἀποποίησης τῇ προλήψει τῆς αἰτίας ὡς προειλημμένης γὰρ καὶ προεγνωσμένης τῆς αἰτίας τοῦ γενομένου, ὅτι οὐ δι' ἐμέ, χρῶμαι τῇ ἀποποιήσει. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ. ^[45]

2 4 (τ) Κατὰ ἐναλλαγὴν τέσσαρά εἰσι σχήματα τῆς διανοίας, εἰρωνεία, διαπόρησις, διασυρμός, ἀποστροφή. τούτων εἰρωνεία μὲν ἐστὶ λόγος ἐναντίος οἷς ἐνθυμούμεθα, κατ' ἔμφασιν αὐτὰ σημαίνων, ὡς ἵνα ἐγκαλῶν τινι πολυπραγμοσύνην καὶ ἐργολάβειαν εἶπω, ὁ δεῖνα ὁ αἰεὶ ἡσυχάσας καὶ μηδέποτε περιεργασάμενος ἀλλότριον πρᾶγμα, τῷ ἦθει δεικνύς, ὅτι τὰ ἐναντία δοξάζω περὶ αὐτοῦ. Διαπόρησις δὲ ζητήσεως προσποίησης, ὧν εἰπεῖν ἢ μαθεῖν ὀφείλομεν, εἰπεῖν μὲν ὡς ἵνα περὶ τίνος εἶπω, ὅτι μωρός ἐστὶ, παραφρονεῖ, μαίνεται, ἢ οὐκ οἶδα, τί εἶπω περὶ αὐτοῦ· μαθεῖν δέ, ὡς ἵνα βλέπων τινὰ φίλων ἐπειγόμενον πρὸς με, εἶπω, ὁ δεῖνα ὁ ἀναγκαῖος φίλος ἐπείγεται πρὸς με, ἄρα τι μέλλων ἀπαγγεῖλαι; Ἀποστροφή δὲ ἐστὶ μετάθεσις λόγου πρὸς ἄλλο πρόσωπον [ἀπὸ τῶν πρῶτον ἀκούοντων ἢ ὀφειλόντων ἀκούειν, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος, ἵνα δικαζόμενός τις τινι, τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι πρὸς τοὺς κριτὰς χρείας αὐτῷ γενομένης, τὸν μὲν πρὸς ἐκείνους ἐάσῃ λόγον, ἀποστραφῇ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον καὶ διαλεχθῇ αὐτῷ· ἀπὸ δὲ τῶν ὀφειλόντων ἀκούειν,] ὡς ἵνα θέλων ἐπιτιμῆσαι μαθηταῖς τισιν ἀκοσμοῦσιν ἐκείνοις μὲν μηδὲν εἶπω, τῷ δὲ διδασκάλῳ διαλεχθῶ, λέγων ἀκούοντων αὐτῶν ὅτι σπουδάζουσιν οἱ σοὶ ἐταῖροι τῇ ἀταξίᾳ αὐτῇ καταλῦσαι τὴν δόξαν σου. Διασυρμός δὲ ἐστὶν εὐτελισμός πραγμάτων ὑπὸ τῶν ἐναντίων εἰς ὄγκον ἐπαρθέντων, ὡς ἵνα τινὸς ἐν κατηγορίᾳ μου εἰπόντος, ὅτι κακὸν τὸ ἀσεβεῖν, διὰ γὰρ τὴν ἀσέβειαν οἱ ἄνθρωποι τὸ καὶ τὸ πάσχουσιν, ἐξ ὧν ἀπόλλυνται αἱ πόλεις, μὴ ἀποδείξαντος δέ, ὅτι ἡσέβησα τὸ εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ ὑψοῦντος, τὸ πρᾶγμα σμικρυνῶ καὶ εὐτελήσω, λέγων μηδὲν εἶναι πρὸς τὸν ἐμὸν ἔλεγχον τὸν τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι δι' ἀσέβειαν. τούτων δὲ τῶν τεσσάρων σχημάτων ἡ μὲν ἀποστροφή ἅπαξ ἐν εἰδός ἐστι, τὰ δὲ ἄλλα τρία συνεμπίπτει τῷ ἐτεροσχηματίστῳ. καὶ ταῦτα περὶ τῶν τῆς διανοίας σχημάτων. Τῶν δὲ τῆς λέξεως κατ' σχημάτων τῶν ἡμῖν ἀπηριθμημένων ἢ μετάληψις καὶ ἡ μεταφορὰ μᾶλλον τοῦ τρόπου εἰσὶν ἢ τοῦ σχήματος, τῶν ἄλλων ἰστέον ὅτι τρία εἰσὶ κατὰ ἔνδειαν, ἐν μὲν τοῦ ἀσυνδέτου, καὶ δύο τῆς ἐλλείψεως τοῦ μὲν ἀσυνδέτου ἢ καλουμένη διάλυσις· διαλέλυται γὰρ τὸ ἀσύνδετον, τῆς δ' ἐλλείψεως καταρίθμησις· ἐλλείπει γὰρ ἐν αὐτῇ ἡ διήγησις ἢ περὶ τῶν ἀπαριθμουμένων πραγμάτων, καὶ ὑπερβολή· ὑπερβαίνομεν γὰρ ἐν αὐτῇ, ἃ δεῖ λεχθῆναι. κατὰ δὲ πλεονασμὸν συνεμπίπτει τῇ ταυτολογίᾳ τὸ πολυπτῶτον καὶ ἡ κλιμαξ καὶ ἡ ἐπιτίμησις τῇ ἀναδιπλώσει, ὁμώνυμον καὶ ἡ ἀντιστροφή καὶ ἡ ἐπίζησις τῇ παρονομασίᾳ, ὁμώνυμον καὶ ἡ πλοκή τῇ ἀναφορᾷ ἢ ἐπαναφορᾷ καὶ ἡ ἐπιβολή, τῇ ἐπαναδόσει ἢ ἀντιμεταβολῇ καὶ ἡ ἐναντίωσις, τῇ ἐπιμονῇ ἢ προσεπανάδοσις, τῇ ἀντιλήψει ἢ ἔφοδος κατ' ἐναλλαγὴν καὶ ἡ ἐπιτομή καὶ ἡ ἀπόδοσις καὶ τὰ καλούμενα ἐνηλλαγμένα. ^[45]

2 4 (50) Ἐφεξῆς δὲ ἐξηγησόμεθα πῶς ἕκαστον γίνεται ταυτό· λέγει γὰρ ἐν μὲν τῷ πολυπτῶτῳ κατὰ τὰς προτεταγμένας ἀντωνυμίας, ὡς τὸ οὗτος ἦν φίλος αὐτοῦ, οὗτος προστάτης, οὗτος κηδεμὼν, ἢ κατὰ διάφορα ὀνόματα σημαίνοντα τὴν αὐτὴν διάνοιαν, ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν πτῶσιν, ὡς τὸ φίλον εὐεργέτην σωτῆρα ἡγοῦντο. ἐν δὲ τῇ κλίμακι κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τὸ τέλος τοῦ πρώτου κώλου εὐρίσκομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δευτέρου, ὡς τὸ οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα

δέ· καὶ οὐκ ἔγραψα μέν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ, οὐδὲ ἐπρέσβευσα μέν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους. ἀναδιπλοῖ τις καὶ ἐν τῇ ἐπιτιμῇ· ἢ ἐπιτιμᾷ ἑαυτῷ, ὡς κακῶς εἰπὼν, δέον εἰπεῖν ἄλλο τι· ὁψὲ γάρ ποτε ὁψὲ λέγω· χθὲς μὲν οὖν καὶ πρῶν. παρονομάζει ἢ μὲν ἀντιστροφή τὰ πράγματα ἀντιστρέφουσα εἰς τὸ [αὐτὸ] ῥῆμα, ὡς τὸ ὅρκον αἰτεῖς, νόμον αἰτεῖς, καὶ τὸ ἐπὶ σὲ αὐτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς. ἢ δὲ ἐπίzeugis τὸ αὐτὸ παρονομάζει συνημμένως, ὡς τὸ Ἄρες Ἄρες βροτολοιγὲ μαιφόνε. καὶ τὸ βαρὺς βαρὺς σύνοικοι. καὶ αὗται δὲ εἶδη ἀναδιπλώσεως καὶ ἡ πλοκή, περιποιουσα μὲν τὴν διάνοιαν, ἀναφέρουσα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, οἷον ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι, ἡμεῖς καὶ Θήβης ἔδος εἴλομεν. καὶ τὰ ταῦτα εἶπον ὑπὲρ ὑμῶν, ταῦτα ἐπρέσβευσα, ταῦτα ἔγραψα. τῆς δὲ πλοκῆς τὸ χάριέν ἐστίν ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ. τῷ μὲν ὀνόματι τῷ αὐτῷ ἐχρήσατο, ἐνήλλαξε δὲ τὸ σημαίνόμενον· τὸ μὲν γὰρ κοινῶς εἴρηται ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἰδίως ἐπὶ τοῦ χρηστοῦ ἀνθρώπου. τὸ δὲ ὁμοιοτέλεuton οὐ συνεμπίπτει τούτοις, εἰ μὴ κατὰ μόνην τὴν ὁμοίαν κατάληξιν, [οὗ παράδειγμα] οἷον Ὑλλῶ ἐπ' ἰχθυόεντι καὶ Ἑρμῶ δινήεντι. καὶ τὸ τότε μὲν βαρεῖς, νῦν δ' ἄτυχεῖς Θηβαῖοι. καὶ ἡ ἐπιβολὴ συνεμπίπτει ἀναφορᾷ· καὶ αὕτη γὰρ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφέρει, ὡς τὸ Σοφοκλέους ὁ δ' αὐτὸς ὑμνῶν, [ὁ δ'] αὐτὸς ἐν γάμοις παρών, αὐτὸς τάδ' εἰπὼν, αὐτὸς ἐστίν ὁ κτανών· ἐναλλάττει δὲ τῷ πλεονάκις εἰρησθαι τὴν αὐτὴν ἀντωνυμίαν, καὶ τῇ διαφορᾷ τῶν σηματομένων· ἢ γὰρ ἀναφορὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τηρεῖ [τὸ βελτίους εἶναι τῶν πατέρων]. καὶ ἡ προσαπόδοσις τοιαύτη, ἥς παράδειγμα. τίς ὁ λύσας τὸν χρησμόν; Θεμιστοκλῆς· τίς ὁ βασιλέα καταναυμαχήσας; Θεμιστοκλῆς· ἐναλλάττει δὲ τῷ κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν σχήματι. ^[95]

2 4 (100) Τέλος τῶν περὶ σχημάτων σχολίων.